

Утвърдил:

Декан

Дата

СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ "СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ"

Факултет: ФИЛОСОФСКИ

Специалност: (код и наименование)

Ф	Ф	П	0	2	0	1	1	3
---	---	---	---	---	---	---	---	---

Психология

Магистърска програма (код и наименование)

--	--	--	--	--	--	--	--	--

Детско-юношеска и училищна психология (диагностика и консултиране) за бакалаври с хуманитарна специалност

УЧЕБНА ПРОГРАМА

Дисциплина:

--	--	--	--

Психология на развитието в детска и юношеска възраст. Част 1

(код и наименование)

Преподавател: проф. д.пс.н. Пламен Калчев

Асистент: гл. ас. д-р Камелия Ханчева

Учебна заетост	Форма	Хорариум
Аудиторна заетост	Лекции	30
	Семинарни упражнения	30
	Практически упражнения (хоспетиране)	
Обща аудиторна заетост		60
Обща извънаудиторна заетост		90
ОБЩА ЗАЕТОСТ		150
Кредити аудиторна заетост		2
Кредити извънаудиторна заетост		3
ОБЩО ЕКСТ		5

№	Формиране на оценката по дисциплината	% от оценката
1.	Workshops {информационно търсене и колективно обсъждане на доклади и реферати}	20

2.	Участие в тематични дискусии в часовете	20
3.	Изпит (тест)	60

Критерии за оценяване

Общият сбор от точки се формира от трите компонента на оценката, в съответствие с предварително дефинираната пропорция. Изпълнение на всеки от компонентите изисква специфични знания и умения. Въз основа на общия брой точки, оценката се определя в процент от максималния бал, при следните критерии:

≥ 85%	Отличен
≥ 70% – < 85%	Много добър
≥ 55% – < 70%	Добър
≥ 40% – < 55%	Среден
< 40%	Слаб

Анотация на учебната дисциплина:

Курсът *Психология на развитието в детско-юношеска възраст, Част 1* си поставя три основни цели (1) запознаване на студентите с основни теории за психичното развитие в младенческа, ранна и предучилищна; (2) запознаване с основните възрастови закономерности на когнитивното, емоционалното и социалното развитие през посочения период и възможностите на различните теории за тяхното обяснение; (3) анализ на основните проблеми в отношенията в семейството и с връстниците, както и ресурсите за тяхното преодоляване: произход, специфика и принципи на интервенция. Всяка от темите включва принципно важните за областта автори, изследвания и съвременни резултати, представени през призмата на практическото си значение за разбиране на развитието през изучаваните възрастови периоди. Целта е студентите не само да придобият определени знания, но и да оценят възможностите, които те съдържат за разбиране на всекидневното общуване и взаимоотношения с децата. Подобен подход цели да провокира любопитството и да подхрани чувството за компетентност/справяне, като предпоставка за мотивация и интерес към изучаваните в курса теми.

Предварителни изисквания:

Базови знание по история на психологията, експериментална психология, когнитивна психология, психология на личността

Очаквани резултати:

След завършване на курса студентите ще демонстрират:

- разбиране на научните методи за изследване и оценка на детското развитие
- задълбочени познания на основните закономерности на когнитивното, емоционалното и социалното развитие в младенческа, ранна и предучилищна възраст
- знания за основните фактори, детерминиращи за здравословното израстване или възникването на емоционални/поведенчески проблеми.
- способност за аналитично мислене и критична оценка развитието на през изучаваните възрастови периоди, въз основа на придобитите знания и личния си опит.
- разбиране между теория и практика и използване на знанията извън аудиторията, в общуването с деца и юноши

Учебно съдържание

№	Тема:	Хорариум
1	Предмет, задачи и методи на психология на развитието Методологически основи и източници. Общи принципи и методи за изследване. Основни модели на психично развитие	2 лекции 2 семинари
2	Перцептивно развитие в ранна и предучилищна възраст Основни рефлексии и ролята им в развитието. Методи за оценка на перцепцията в ранна възраст. Развитие на видовете перцепция. Възприемане на движение, цвят, форма, пространство, разстояние, размер на обекта. Възприемане на сложен стимул (конфигурация от стимули). Интермодална перцепция. Межкултурни различия: аналитична срещу холистична перспектива. Сензорни еталони и развитие на възприятието. Разбиране на перцептивното развитие: основни теории.	2 лекции 2 семинари
3	Развитие на мисленето в ранна и предучилищна възраст Теорията на Ж. Пиаже за развитието на интелекта. Фактори на развитието и критерии за неговото периодизиране. Характеристика на сензомоторния и дооперационалния стадий. Съвременни изследвания.	3 лекции 3 семинари
4.	Културно-историческата теория на Л. С. Виготски за развитието на висшите психични функции Периодизация, специфика и кризи в онтогенетичното развитие. Етапи в развитието на мисленето, речта и въображението. Последователи на Л. Виготски и съвременни изследвания	3 лекции 3 семинари
5.	Информационен подход към развитието. Развитие на вниманието и паметта в ранна и предучилищна възраст (1) Общи модели на информационните процеси. Възрастови особености. (2) Развитие на преднамерено, адаптивно и организирано внимание. Дефицит на внимание и хиперактивност. (3) Кратковременна/работна памет. Стратегии за пренос на информацията в дълговременната памет. Преднамерено и непреднамерено запомняни. Дълговременна памет, видове/модалности. Стратегии за извличане на информацията от дълговременната памет. Скриптове и детска епизодична памет.	3 лекции 3 семинари
6.	Усвояване на езика и развитие на речта през ранна и предучилищна възраст Теории за усвояване на езика. Пасивна и активна реч – фонематични, семантични, граматични и прагматични аспекти. Развитие и функции на формите на речта (монологична, диалогична, ситуативна, контекстуална, вътрешна, егоцентрична реч)	2 лекции 2 семинари
7.	Психоаналитичната теория на З. Фройд Произход и динамика на основните структурни компоненти на личността. Показатели и критерии за периодизиране на развитието. Характеристика на стadiите в психоафективното развитие.	3 лекции 3 семинари

8.	Епигенетичната концепция на Е. Ериксън за психосоциалното развитие Показатели и критерии за периодизиране на развитието. Характеристика на стадиите през ранната онтогенеза.	3 лекции 3 семинари
9.	Етологичен подход към развитието. Теория за привързаността между майката и детето (Дж. Боулби и М. Ейнсуърт) Фази във формиране на привързаността между майката и детето. Видове привързаност. Фактори за формиране на сигурна/надеждна привързаност. "Преходен обект" и привързаност към несоциални обекти.	3 лекции 3 семинари
10.	Развитие на самосъзнанието в ранна и предучилищна възраст Теории за развитието на самосъзнанието. Детската „теория за ума“. Развитие на чувството за себе си и на аз-концепцията в предучилищна възраст.	2 лекции 2 семинари
11.	Взаимоотношения с родителите в ранна и предучилищна възраст Социализация в семейството. Структура на комуникативната дейност и възникване на нейните основни компоненти (потребности, мотиви и средства). Форми на общуване. Родителски стилове на възпитание, поведенчески и психичен контрол.	2 лекции 2 семинари
12.	Взаимоотношения с връстниците в ранна и предучилищна възраст Взаимодействие с връстниците – възрастова специфика. Психология на детската игра. Видове игри и ролята им в развитието. Приемане и статус сред връстниците, фактори за приемане от връстниците.	2 лекции 2 семинари

Конспект за изпит

№	Въпрос
1	Предмет, задачи и методи на психология на развитието
2	Перцептивно развитие (младенческа, ранна и предучилищна възраст)
3	Развитие на мисленето в ранна и предучилищна възраст
4.	Културно-историческата теория на Л. С. Виготски за развитието на висшите психични функции
5.	Информационен подход към развитието. Развитие на вниманието и паметта в ранна и предучилищна възраст
6.	Усвояване на езика и развитие на речта през ранна и предучилищна възраст
7.	Психоаналитичната теория на З. Фройд
8.	Епигенетичната концепция на Е. Ериксън за психосоциалното развитие
9.	Етологичен подход към развитието. Теория за привързаността между майката и детето (Дж. Боулби и М. Ейнсуърт)
10.	Развитие на самосъзнанието в ранна и предучилищна възраст
11.	Взаимоотношения с родителите в ранна и предучилищна възраст
12	Взаимоотношения с връстниците в ранна и предучилищна възраст

Литература

- Атанасов, Н. (2009). *Теории за психичното развитие в психоанализата*. С.: Академично издателство „Проф. Марин Дринов“.
- Валон, А., Р. Зазо (1986). *Детството*. С.: Наука и изкуство.
- Виготски, Л. С. (2005). *Избрани психологически произведения*. Съставител: Д. Йорданов. С.: Псидо ЕООД.
- Виготски, Л. С. (1983). *Мислене и реч*. С.: Наука и изкуство.
- Виготски, Л. С. (1982). *Въображение и творчество на детето*. С.: Наука и изкуство.
- Выготский, Л. С. *Собрание сочинений*. 1982 т. 2; 1984, т. 4.
- Димитров И. (2008). *Увод в ортодоксалната психоанализа на развитието*. С.: Просвета.
- Димитров, Ив. Динамика на структурата на "Аз"-а през ранните етапи на онтогенезиса. *Годишник на СУ*, т. 76, 1986, 32-58 (вж. и том 74, 1985, 64-96).
- Долто, Фр. (2009). *Основни етапи на детството*. С.: Колибри.
- Долто, Фр. (2006). *Всичко е език*. С.: Колибри.
- Елконин, Д. (1984). *Психология на играта*. С.
- Ериксън, Е. (1996/2013). *Идентичност: младост и криза*. С.: Наука и изкуство/Рива.
- Клайн, М. (2005). *Любов, завист, благодарност*. С.: Лик.
- Лисина, М. (2009). *Формиране на личност на ребенка в общини*. М.-СПб: Питер.
- Лисина, М., Ив. Димитров. (1982). *Общувание и самопознание*. С.: Наука и изкуство.
- Обухова, Л. (2012). *Возрастна психология*. Учебник за вузове. М.: Юрайт.
- Пиаже, Ж. (1992). *Психология на интелекта. Логика и психология*. М.
- Пиаже, Ж. (1996). Психология на интелекта. *Педагогика*, № 8, 61-76.
- Поддьяков, Н. (1997). *Закономерности на психическото развитие на ребенка*. Краснодар: МЭГУ-Краснодар.
- Сърнбърг, Р. (2014) *Педагогическа психология*. С.: Изток-Запад.
- Субботский, Е. (2010). *Генезис на личността. Теория и експеримент*. М.: Смысл.
- Фройд, З. (2011). *5-те случая – Малкия Ханс*. С.: Критика и хуманизъм, Стигмати.
- Фройд, З. (1993). *Детската душа*. С., 1993.
- Фройд, З. (1997). *Аз и То*. С.: Евразия.
- Фройд, З. (1997). *Увод в психоанализата*. С.: Евразия.
- Уиникът, Д. (2008). *От педиатрия към психоанализа*. С.: Център за психосоциална подкрепа, Българско пространство за психоанализа.
- Уиникът, Д. (1999). *Игра и реалност*. С.: ЛИК.
- Erikson, E. (1995). *Childhood and society*. (вж. също Ериксон, Э. (1996) *Детство и общество*. М.)
- Bowlby, J. *Attachment and loss*. Vol. 1, *Attachment*. London/New York, 1982/1969 /Bowlby, J. *Attachment and loss*. Vol. 2: *Separation: Anxiety and anger*. London/New York, 1973 /Bowlby, J. *Attachment and loss*. Vol. 3: *Loss: Sadness and depression*. London/New York, 1980 (вж. също Боулби, Дж. (2003). *Привязаност*. М. Гардарики)..
- Miller, P. W. (2002). *Theories of developmental psychology*. 5th edition. New York: Worth Publ.
- Nadelman, L. (2004). *Research manual in child development*. London: Erlbaum.
- Palombo, J., Н. Bendicson & В. Koch (2009). *Guide to psychoanalytic developmental theories*. Dordrecht: Springer.

Препоръчителни учебници при работата в рамките на курса:

- Бърк, Л. (2012). *Изследване на развитието през жизнения цикъл*. С.: Дилек.

- Bjorklund, D., C. Blasi (2012). *Child and Adolescent Development: An Integrated Approach*. Belmont: Wadsworth Cengage Learning.
- Davies D. (2010). *Child development. A practitioner's guide*. 3rd ed., New York: Guilford.
- Hauser-Gram, P., J. Nugent, K. Thies, J. Travers (2014). *Development of children and adolescents*. New York: Wiley.
- Kail, R. (2012). *Children and their development*, 6th ed., Boston: Pearson.
- Lamb, M., M. Bornstein (Eds.) (2011). *Social and personality development. An advanced textbook*. New York: Psychology Press.
- Shaffer, D., K. Kipp (2014). *Developmental psychology: Childhood and adolescence*, 9th ed. Belmont: Wadsworth Cengage Learning.
- Siegler, R., J. DeLoache & N. Eisenberg (2011). *How children develop*. 3rd. ed. New York: Worth Publishers.

Забележка: Заедно с посочените, могат да се ползват всички съвременни учебници по психология на развитието в детска и юношеска възраст.

2015/2016

Съставили:

проф. д.пс.н. Иван Димитров
проф. д.пс.н. Пламен Калчев
гл. ас. д-р Камелия Ханчева